

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

*Алла РАСТРИГІНА, Володимир ЖИВИЦЬКИЙ
(Кіровоград)*

В статті здійснено спробу проаналізувати ступінь дослідженості феномену «професійна кар'єра», обґрунтувати доцільність і своєчасність наукових розвідок щодо підготовки сучасного педагога-музиканта до професійної кар'єри в мистецькому освітньому просторі та окреслити постановочні засади зазначеної проблеми.

В статті предпринята попытка проанализировать степень изученности феномена «профессиональная карьера», обосновать целесообразность и своевременность научного исследования относительно подготовки будущего педагога-музыканта к профессиональной карьере в художественном образовательном пространстве, а также очертить постановочные основы указанной проблемы.

Ключові слова: професійна кар'єра, мистецький освітній простір, професійна підготовка, кар'єроутворювальний потенціал.

Постановка проблеми. В останні десятиліття питання, пов'язані з плануванням, супроводом і розвитком кар'єри людини набувають особливої значущості у зв'язку з істотними економічними і соціальними змінами. В умовах необхідності забезпечення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та відповідності вітчизняної вищої освіти європейським стандартам, до зазначеної проблематики все частіше звертаються науковці, оскільки в сучасній освіті все ще не є достатнім орієнтування на розвиток професійної кар'єри. Сформовані раніше освітні моделі, що реалізуються сьогодні, розраховані в першу чергу на передачу теоретичних знань і професійних навичок, що не забезпечує підготовку майбутнього фахівця до кар'єрного зростання, а лише формує плацдарм до майбутнього саморозвитку. Іншими словами сучасна професійна освіта потребує цілеспрямованої підготовки студентів ВНЗ до професійної кар'єри з метою реалізації найважливішої функції навчання – підготовки фахівця-професіонала, готового до успішної реалізації власного кар'єрного потенціалу в постійно змінюваних умовах соціуму.

Отже, соціальне замовлення суспільства на випускника сучасного ВНЗ висуває досить серйозні вимоги щодо його освіченості та конкурентоспроможності й передбачає наявність не тільки достатнього рівня його професійної компетентності, а й здатності до стрімкої професійної адаптації в постійно виникаючих нових ситуаціях вибору, що є необхідною умовою його успішної професійної кар'єри. Тобто, вища професійна освіта сьогодення й мистецька зокрема, стоїть перед необхідністю створення якісно нових підходів до підготовки сучасного фахівця, головними характеристиками якого мають стати його професіоналізм, мобільність й готовність до професійної кар'єри.

Визначення доцільності й своєчасності дослідження проблеми підготовки сучасного педагога-музиканта до професійної кар'єри в мистецькому освітньому просторі та окреслення постановочних засад розглядуваної проблематики, складають *мету* даної статті.

Аналіз матеріалів з проблеми дослідження. Багатогранність категорії «кар'єра» зумовила звернення до її дослідження науковців в різних галузях наукового пізнання, зокрема в соціології (Дряхлов М.І., Кравченко А.І, Охотський Є.А, Щербін В.В), політології (Григорян Р.Г., Дьомін Г.І.), економіці (Гончаров В.В., Курбатов В.І., Сленков І.М.) тощо. В теорії управління персоналом кар'єра розглядається як результат усвідомленої позиції й поведінки людини в певній галузі трудової діяльності, пов'язаний з посадовим й професійним зростанням.

Щодо категорії «професійна кар'єра», то сьогодні, на думку С.В. Шекшені [1], вона розглядається переважно з позицій менеджменту

й трактується як службово-професійне просування у напрямі зміни різних посад, що сприяє розвитку особистості чи організації.

Дослідження категорії «професійна кар'єра» мають місце в акмеології (С.Я. Батишев, А.О. Деркач, Є.О. Климов, В.Д. Шадриков), педагогічній антропології (В.М. Монахов, Л. Е. Орбан), психології праці (Барабанова В. В., Жданович А.А., П. Мучински, Панкратова І. А.) та ін. Питання професійного розвитку майбутнього фахівця в системі професійної підготовки, становлення його професійної спрямованості, професійного самовизначення та професійної готовності до практичної діяльності з фаху, що є необхідними складовими успішної професійної кар'єри вивчаються також і в рамках інших наукових дисциплін: філософії освіти, соціології, психології, педагогіки.

В психолого-педагогічній літературі звернення до зазначеного поняття знаходимо в працях К.А. Абульханової-Славської, А.Н. Вайсман, А.Н.Дьоміна, Ф.І. Ісмагіловой, Є.А.Климова, А.К.Макарової, Д. С'юпер, Е.Шейна, Дж. Холланда. В контексті становлення суб'єктності особистості, її саморозвитку, самовизначення самореалізації, поняття професійної кар'єри розглядається в дослідженнях Б.С. Гершунського, Є.І Головахи., А.О. Деркача, Є.Г. Каменевої, І.М. Семенова та ін.

В педагогічній науці ближнього зарубіжжя накопичено певний досвід щодо можливостей кар'єрного зростання індивіда в умовах неперервної освіти (Л.В. Заніна, М.В. Кудіна), на їх основі встановлено типологію кар'єри й схарактеризовано її складові, представлено ієрархію мотивів та розкрито значущість мети як провідного мотиву (Р.А. Галустов, С.О. Дятлов, А.Я Кібінов). Але проведені дослідження присвячені особистості, обмежені педагогічною діяльністю й не пов'язані з професійною підготовкою студентів у ВНЗ в цілому.

В дослідженнях вітчизняних науковців прослідковується думка про успішність професійної кар'єри в залежності від рівня професійної зрілості (І.А. Зязюн, М.П. Лебедик, В.Г. Левченко, В.В. Радул), професіоналізму (В.В. Рибалко, О.В. Романова, В.А. Дьяченко, Н.В. Гузій, Н.І. Мазур), професійної культури (О.І. Киричук, Л.В. Кондрашова, Н.Г. Ничкало, О.Я Савченко та ін.) фахівця. Значна кількість наукових праць присвячена проблемам формування зазначених вище якостей, що є складовими успішної професійної кар'єри, й в мистецькій освіті (О.Б. Горбенко, О.М. Горожанкіна, І.В. Мостова, П.М. Ніколаєнко, О.М. Олексюк, О.М. Отич, Г.М. Падалка, А.М. Растиригіна, О.П. Рудницька, Л.О. Хлебнікова, Ю.Є. Юцевич та ін.)

Виклад основного матеріалу. Звернення до наукових джерел з метою визначення понятійного апарату досліджуваної проблематики

показало, що в психолого-педагогічній літературі зазначене поняття здебільшого трактується як подальше, після отримання певної спеціальності й кваліфікації, просування особистості в професії й позначається як професійно-особистісне кар'єрне зростання. Серед досліджень у цьому напрямку більшою мірою теоретично обґрунтовано і технологічно представлено саме поняття професійно-особистісного зростання. Так, А. О. Деркач під професійно-особистісним зростанням розуміє нагромадження індивідом особистісного потенціалу як інтегральної характеристики рівня особистісної зрілості [2]. На думку Д.О. Леонтьєва, формою прояву особистісного потенціалу слугує самодетермінація особистості: здійснення діяльності у відносній свободі від заданих умов як зовнішніх, так і внутрішніх [3]. В дослідженні процесу підготовки студентів до проектування власної професійної кар'єри, І. Хабаху визначає останню як суб'єктивне морально-ділове досягнення фахівця, що супроводжується посиленням впливу влади його авторитету, статусу в середовищі, просуванням по службовій або кваліфікаційній ієрархії і відповідної винагороди на основі професіоналізму, реалізації індивідуальних особистісних і фізичних можливостей індивіда[4].

Отже, як підкреслюють дослідники, наукові інтереси яких фокусується на проблемі професійно-особистісного зростання майбутнього фахівця, реалії життя демонструють, що частіше всього успіху у професійній кар'єрі досягають ті фахівці, що вже зі студентської лави проявляють соціальну активність, реалізуючись як в навчальній, так і в позанавчальній діяльності: науковій, культурній, громадській тощо [5]. Відтак, одним із завдань навчально-виховної роботи у ВНЗ є створення такого особистісно зорієнтованого освітнього простору, який відповідав би оптимальним соціальним і освітнім потребам підготовки фахівця сучасного гатунку з добре розвиненою громадською свідомістю, почуттям обов'язку й відповідальності, компетентного, мобільного, конкурентоспроможного, готового до успішної реалізації власного кар'єрного потенціалу в постійно змінюваних умовах соціуму.

Вищезазначене набуває особливого сенсу в освітньому просторі факультетів художнього спрямування, зокрема мистецьких факультетів педагогічних ВНЗ, оскільки існує пряма залежність між здатністю майбутнього фахівця-музиканта до творчого самовираження й самореалізації та можливостями його кар'єрного зростання в майбутній професійній діяльності.

Разом з тим маємо констатувати, що в педагогіці в цілому й педагогіці музичної освіти зокрема, поняття професійної кар'єри змістовно все ще не склалося: не розкрито його феноменологічний, чітко обґрунтований спадкоємний взаємозв'язок з категоріями професійної

культури, професійно-особистісного зростання, професійної зрілості, проектування власної професійної діяльності, готовності до професійної кар'єри; не конкретизовано наявність особистісних та професійних якостей майбутнього фахівця, що забезпечують його кар'єрне зростання; не визначено педагогічних умов кар'єротворення та ефективної підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри в мистецькому освітньому просторі ВНЗ; не охарактеризовано особливості й взаємозв'язок професійної кар'єри майбутнього педагога-музиканта з процесами його саморозвитку й самовиховання, творчого самовираження та самореалізації.

Тобто, у вищій педагогічній й, зокрема, мистецькій освіті, все ще існують суперечності, які гальмують процес підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри, а саме:

- між широкою уживаністю терміну « професійна кар'єра» в сучасній педагогічній науці та недостатньо розвинутим теоретичним уявленням про сутність, зміст і структуру поняття професійної кар'єри майбутнього педагога-музиканта;

- між сучасними вимогами до професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта, здатного до успішної кар'єри та традиційним змістом навчально-виховного процесу, спрямованого на надання певної сукупності запланованих професійних компетенцій;

- між європейським стандартом конкурентоспроможного, здатного до професійної кар'єри сучасного фахівця та реальним станом забезпечення такого стандарту в існуючій системі підготовки майбутнього педагога-музиканта;

- між широкими можливостями мистецького освітнього простору щодо забезпечення розвитку індивідуальної траєкторії музично-творчого самовираження та самореалізації студентів як основи їхнього кар'єрного потенціалу та відсутністю відповідних організаційно-педагогічних умов, що зумовлюють його створення;

- між запитамі педагогічної практики на науково обґрунтовану систему підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри та недостатнім рівнем теоретичної розробленості зазначеної проблеми.

Не викликає сумніву той факт, що розв'язання зазначених суперечностей уможливить підвищення ефективності підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри в мистецькому освітньому просторі ВНЗ.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня теоретична й практична розробленість в контексті науково-мистецької парадигми та вимог вищої мистецької освіти до сучасного фахівця-музиканта, зумовили вибір теми нашого дослідження: «Підготовка майбутнього педагога-музиканта до

професійної кар'єри». Обрана проблема дослідження узгоджується з науково-дослідницькою програмою кафедри педагогіки й освітнього менеджменту КДПУ ім. В. Винниченка й має на меті визначення, теоретичне обґрунтування й експериментальну перевірку системи підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри. Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне вирішити в процесі дослідження наступні завдання: систематизувати та обґрунтувати теоретичні засади інтерпретації категорії «професійна кар'єра майбутнього педагога-музиканта»; визначити сутність і зміст таких ключових понять дослідження, як «професійна підготовка майбутнього педагога-музиканта», «кар'єрний потенціал», «мистецький освітній простір», «індивідуальна траєкторія музично-творчого розвитку майбутнього педагога-музиканта»; обґрунтувати структурну модель та визначити педагогічні умови ефективної підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри; експериментально апробувати організаційно-педагогічну систему підготовки майбутнього педагога-музиканта до професійної кар'єри.

Висновок. Таким чином, проблема підготовки майбутніх педагогів-музикантів до професійної кар'єри міцно пов'язана з різноманітними аспектами теоретичного осмислення практики сучасної мистецької освіти й актуалізує питання конкретизації наукових підходів щодо кар'єрного потенціалу майбутнього фахівця-музиканта як системного професійно-особистісного утворення, визначення його структурних компонентів, критеріїв і рівнів виявлення та окреслення можливостей мистецького освітнього простору у його становленні і розвитку, а також дозволить запропонувати якісно новий підхід до вибудовування індивідуальної траєкторії музично-творчого розвитку студента як основи його майбутньої професійної кар'єри.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Шекшня С.В. Управление персоналом современной организации. М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 2000., с. 174.
2. Деркач А.А., Орбан Л.Э. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности М., 1995. РАГС. С.5-6.
3. Леонтьев Д.А. Психология свободы: к постановке проблемы самодетерминации личности // Психологический журнал. Т. 21.2000. №1. С. 15-25.
4. Хабаху И.Н. Подготовка студентов к проектированию своей будущей профессиональной карьере. – автореферат дисс... кандидата педагогических наук.: Краснодар – 2006.
5. Кутняк С.В. Карьерообразующий потенциал воспитательной среды // Высшее образование в России – 2012, № 5, С. 79-85.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Растрюгіна Алла Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувача кафедри вокально-хорових дисциплін і методики музичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: модернізація музично-педагогічної освіти України, впровадження педагогіки свободи в мистецький освітній простір.

Живицький Володимир Григорович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутнього педагога-музиканта, оновлення змісту музично-педагогічної підготовки майбутнього фахівця-музиканта засобами аудіо–відео технологій.